

մադրուած են թուրք տիրապետութեան մեծագոյն մասին մէջ գտնուող Հայերը ջնջելու Ապտուլ Համիտի կողմակիցաւ կոտորածներուն առթիւ երբ 100.000 անձինք սպաննուեցան, այս երկիրը (Անգլիա) զիստ լողները սփռեցու համար 80.000 սղերին հաւաքեց: Կը յուսացուի որ նոյն իսկ ներկայ պատերազմին հետգնապին մէջ երբ երկրին գրամական կարողութեան վրայ ոչնչափ պահանջներ կան, նոյնչափ մեծկակ գումար մը կը հանգանակուի: Վասն զի Հայերու այս ներկայ կոտորածը հաւանորէն օհէ երկրի մէջ կամ օհէ ցեղի վրայ պատմութեան մէջ յիշատակուած կոտորածներէն ամենամեծն է եղած: (Յուն ծափեր):

Ասկէ յետոյ կարգացուեցան բացակայութեան համար ներդրութիւն խնդրող և համակրութիւն յայտնող նամակներ:

Առաջինը Անգլիոյ նախկին նախարարացի Մըստըր Պայթուրէն էր որ կը գրէր. «Ներկայ պատերազմի բոլոր զարհուրանքներուն մէջ չեմ կարծեր որ բան մը գտնուի աւելի զորհուրելի քան այն վարմունքը որով թուրք կառավարութիւնը կը վարուի թշուառ Հայոց հետ: Կառավարութիւն մը որ կը պնդէ թէ ինք յառաջդիմութիւն և բարենորոգում կը ներկայացնէ: Քանի որ ափսոսանքով համար բոլորովին Գերմանացիներէ կախում ունին, Գերմանացիներն անշուշտ կրնան, եթէ փափաքին, այսչափ ամօթալի վիճակի մը համար հարկ եղածը ընել:»

Քանթըրբըրիի Արքեպիսկոպոսը հիտնող բլրաւոր հանդերձ կը գրէր. «Մեկի համար սակաւ գէպերը բարձրաձայն կողադակնելու Քայրուշապէսանկարելի և չափազանցել աննոց ժանրութիւնը և անտեսել այս կոտորածներէն սպառնողներուն պէտքերը: Ժողովուրդ մը բնաջինջ ընելու և կործանելու համար ի գործ դրուած այս փորձին համանմանը գրեթէ ոչ մի ժամանակ ներկայացուցած չէ պատմութիւնը: Թէ՛ Աստուծոյ առջև և թէ՛ մարդոց առջև ատոր ուղղակի թէ անուղղակի պատճառ եղողներուն պատասխանատուութիւնը արդարև ահաբեկ է:»

Նմանապէս համակրութեան ազդու նամակ մը գրեց Եր. Տոքթըրին. կրամ (Dr. Ingram), Լոնտոնի խիստ սիրուած եպիսկոպոսը, որու քարոզները ու հրապարակախօսութիւնները շատ իմաստալից և պերճ են: Ըսած էր որ թէ և հետևեալ մը ըզբաղուած է, համակիր է ժողովի նըպատակին և զինք թող ներկայ համարին: Նամակներ կարդացուեցան նաև Մըստըր Աքթիթ նախարարացեալէն և Լորա Քըրքընէն:

(Շարունակելի)
Կ. ՅԱՆՈՐԵԱՆ

ՀԱՅԵՐԸ ԹԻԻՐԵԻԱԿԻ ՄԷ

Հոկտ. 25ին կը հաղորդեն Լոնտոնէն:

Բիւրոյի հեռագրական գործակալութեան մէջ մասնաւոր թղթակիցը որ Միջերկրականի զօրաբանակի կեդրոնավայրը կը գտնուի, Թիւրքիոյ գործած վայրագութիւններին մասին Հայ պատերազմական գերիի մը պատմութիւնը հեռագրած է հոկտեմբեր 24ին:

Այս հալը, վիրասուրուելէ յետոյ իր բնակավայր Զիլէի մէջ, որ Միւսադի հիւսիս-արևմտեան կողմը կը գտնուի, վերադարձին ներկայ գրանաւցաւ Միւսադի Սալիմի շարժանքի տեսարանին, որ ձիւ մը պէս ստերը պայտելէ յետոյ աքաւրած էին Թիւրքերու վայրին յայտարարած էր որ այս եպիսկոպոսը Հայերի պատրիարքը լինելով, անկարելի էր թողնուի որ ոտաբայիկ երթայ:

Երբ վկան հասաւ Զիլէ, իշխանութիւնները զրաղած էին 25.000 անձեր բանտարկելու: Այդ մարդեր յետոյ խմբով դաշտը տարուեցան և բոլորը իրար հետ կապուած կոտորուեցան այնտեղ: Կիները և տղայները բոց դաշտին մէջ անօթութեան և ցուրտի վտանգին ենթարկուեցան: շատ ցերեկներ և գիշերներ այսպէս անցուցին, մինչև որ այլևս կը կարծէր թէ մահմեդականութիւնը ընդունելու յոժար էին: Քայց ամէնքն ալ մերժած լինելով, մայրերը սուին: Ների ծայրն անցուեցան իրենց դուռներէն ալքին առջև և այս վերջինները յետոյ ծախուեցան:

Պատմողը և իր եղբայրը իրբև մահմեդական միացան թիւրքական բանակին և զրկուեցան ինկիւրի: Իրենց ճանապարհին վրայ ամենուրեք անոնք հանգիպեցան պահեստի զինուորներին որ Հայերը կը կոտորէին:

Ինկիւրիի մէջ նոյն ջարդերը գործուեցան ինչ որ Զիլէի մէջ: Թիւրքերը, սուրները բարձրացուցած, յարձակեցան 800 Հայերէ բազկացած խմբի մը վրայ և երբ ասոնք անպաշտպան գետին ինկան, մեղուցին զանոնք անգթութեան ներութիւններով:»

— Աթէնքէն հեռագրած են Հոկտ. 24ին. «Կ.պօլսէն իրազեկ մասնաւոր աղբիւրէ առնուած տեղեկութիւններ նոր մանրամասնութիւններ կուտան Հայերի սխտեմական բնաջնջման վրայ որին ձեռնարկած են թիւրքիւ խանութիւնները Գերմաների ներշնչմամբ: Անցած շաբաթ մի քանի հարիւր հայ կիներ և օրիորդներ իրբև գերի ծախուեցան իսկիւտարի մօտակայ գիւղերին և նոյն իսկ Կ. Պօլսի մէջ անոնցմէ շատերը ոտա-

կանութիւնը առեանդեց և բաշխեց թիւրք և գերման սպայներին և բարձր պաշտօնատարներին: Այրեբր խմբովին հրացանի բռնուեցան:

Ռոտտֆոլէն (Թէքիրտաղ) արտաքսուած բազմաթիւ հարիւրաւոր Հայեր լցուած էին բեռնանաւերի վրայ որ Շիրքէթի խայրիէ ընկերութեան երեք չողենաւեր քաշելով կը տանէին Հայտար փաշա: Ճանապարհին անոնցմէ շատեր անօթութեան և ծարաւէն մեռան: Ողջ մը նացածները, երբ նաւերը Հայտար փաշա հասան, արգիլուեցան դուրս հիշել: Իրիկուան դէմ փոթորիկ մ'եղաւ: Թիւրքերն այդ միջոցին կտրեցին բեռնանաւերը բռնող պարանները, որով բեռնանաւերը գնացին քարամայրերին զարնուելով խորտակուեցան: Թիւրքերը հրացանի հարուածներով սպաննեցին այն Հայերը որոնք կը փորձէին լողալով ծովափը ելնել:»

ԲԱՂԷՇԻ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԿՈՏՈՐԱՐԸ

Բաղէշի (Թիւրիսի) հայութիւնը սահմանագրութեան օրերին իսկ ազատ չունջ մը չքաշեց ու միշտ ենթակայ եղաւ մահմեդական ամբոխի ճնշումներին:

Վերջին ձեռնող հայկական հարցը, եւրոպական քննարկի իրականացումը և բարեկարգութեան քննիչներ Հոֆի ու Վէստմենի միջոց գալը մեծ ազդեցութիւն գործեցին Բաղէշի թիւրք ամբոխի և կառավարութեան չրջանաճ: Հայերի հանգիստը և անոնց յարմար տնիթի մը կը սպասէին քաղաք մը ծածկելու այդ բոլորը:

Թիւրքերի երազած բողձանքը իրականացաւ իր ժամանակին՝ համաերապական ընդհանուր պատերազմի հրապարակ գալով: Թիւրքիան ինքզինքը անկախ յայտարարեց ու, սպասած բազէն հասած համարելով, նախապտորատուած դիւային ծրագիրը իրագործել սկսեց:

Գործի գլուխ կանգնած էր նահանգապետ Մուստաֆա խալիլը (Թիւրքիոյ ներքին գործոց այժմեան մինիստր թալաաթպէյի փեսան է), որ իր ձեռք տաած կըտրուկ ու ազդեցիկ միջոցներով տաս օրուայ ընթացքին հաւաքեց Հայ երիտասարդութիւնը՝ 20-15 տարեկանները իրբև գիւտարացուներին ու Բաղէշէն հեռացնելով չէզոքացուց բոլորովին: Հրապարակի վրայ միացին միմիայն ձերուներեն ու պառաւները:

Նոյնպէս հաւաքեց Հայերի ունեցած բոլոր ուրանքներն և ուտելիքը ու իւրացուց սրբատեղիներն ու բնակարաններն ալ հիւանդանոցի, զօրանոցի ու ամբարի վերածեց:

Գրութիւնը անտանկի էր նոյնիսկ պատերազմի սկզբին:

Քայց ինչ պէտք էր անել — պատկերաւ էր... հայերը՝ ատանց խռովուած կուտային ամեն ինչ որ ունէին ու կը հարէր: ատանց զգալու, որ լարուող մեղքնան մի օր իրենց զինքն պիտի պայթի և տուժողը կրկին իրենք պիտի լինեն:

Ինչ ալ սովորականն էր: Թիւրք կառավարութիւնը իր մի հրովարտելով ճիմատ (սրբազան պատերազմ) յայտարարեց՝ քրիստոնեաների դէմ: Հրովարտակով նաև ազատութիւն կը տուէր մահմեդական եղող բոլոր աքսորած, փա-

խառնական թիւրք ու քիւրդ ռազագործներին ու աւաղակներին, որոնք պիտի գային միանալու ճիշատին և կատարելու դուրանի սահմանած մուսուլմանական պարտականութիւնները:

Եւ մէկ-երկու շաբաթայ ընթացքին հրապարակ լեցւեցան յայտնի շէյխեր, մուլաներ ու ռազագործներ: Սկսեց արտաքայ կարգի մի եւ ու զեռ: Միջոցներ մէջ ու հրապարակի վրայ պրոպագանդ ու ցուցեր կատարուեցան յոգուած ճիշատին ու պատերազմին: Ատելութիւնն ու զրգուածը դէպի քրիստոնեաները և մանաւանդ զէպի գրացի Հայերը ծայր աստիճանի կը հասնէին: Զինուած էր մահմեդական ամբարի օտից մինչ պուխ ատանց հասակի խորութեան: Կազմեցին հրատակային — ասպատակիչ խումբեր շէյխ անան տակ, զեկավարութեամբ վերայիւնալ սարեկզակ շէյխերի, մուլաների ու աւաղակապետների:

Քիւրդ ու թիւրք այդ ասպատակող խումբերը կառավարութեան ձեռքին լաւ գործիք դարձան Հայերին ճնշելու և իրենց զօրնային ծրագիրը իրագործելու: Նրանք սանձարձակօրէն թափեցան հայկական շէյ զիւղերը և կը կատարէին ամեն տեսակ բարբարոսութիւններ:

Գեկեմները և յունաւոր ձեռնուայ ամխաներին հայածանքն արգէն սկսեց էր:

Քրդական մի խումբ, հարիւր հոգուց կազմած, Բաղէշի յայտնի թիւրքերի առաջնորդութեամբ պաշտօնեց Ախլաթի Ուրտափի Հայ գիւղը և նենկարար ձերբակալեց նոյն գիւղացի փայլալիկ Կարապետին ու իր մէկ քանի ընկերին, պատրաստելով որ իրր թէ իրենց նոյն գիւղի մէջէն անցած ժամանակ արգելք են հանդիսացեր, Կարապետին ու ընկերներին ձեռքի ու Հայ-հայնքի տակ, պնխերը փետտած, ձեռքերը կապած, քաղաք փոխադրեցին ու բանտարկեցին:

Նոյնպէս մի ուրիշ խումբ, 300 Հայի հրաձիգներէ կազմած, շէյխ Զեյնէդդինի թառան, խումանցի Պարսոյի և Մահմադ Լմինի առաջնորդութեամբ, յարձակեց Կարկառ գաւառի հայկական տաս շէյ զիւղերի վրայ և անխնայ կոտորել ըսկընց: Տեղացի մի բաւա տղամարդիկ ինքնապաշտպանութեան դիմեցին, բայց խռմբապետ Պալուստի նոյն կուտած սպանելը և քիւրդ խումբանի օր քստ օրէ ուժեղանալը՝ ստիպեցին Հայ մարտիկներին թողնել իրենց անտոկ գիւղերը և քաշուլ վանի չրջանը: Քիւրդ խումբանք սանձարձակօրէն կողոպտեց ու վառեց հայկական շէյ տները:

Թիւրք կառավարութիւնն այդ բոլորը կընէր Բաղէշի չրջանին մէջ ու կը ծածկէր ստարներին աչքից:

Ստուերի մէջ իրր թէ սպանել էին երկու ստիկաններ, Թիւրք կառավարութիւնը այդ պատրաստով ձերբակալեց ու Բաղէշ փոխադրեց Տաւրիկի վեց Հայ տղամարդի և մի քանի օր բանտարկելուց յետոյ՝ հրապարակի վրայ Թիւրք ու քիւրդ խումբանի անարգանքներ ներքև Յ նորահառ երիտասարդներին ալ կախաղանի բորձրացուց:

Հայերը շարել էին շղիւէին թէ ինչ կերպ վերաբերեն, որ Թիւրք կառավարութեան դուր գան և այդ հայածանքն ու անշուքները քիչ դադրեն: Աշխատանքը արգէն այնքան ծանրացել էր, որ ատանել անկարելի էր: Քաղաքին մէջ զինուորական ծառայութիւնից դուրս ելած հայերին ու հաւաքեցին ու իրբև բանտարկեցին ենթարկեցին շատ ծանր աշխատանքի:

Չմեռալ այդ ձիւն ու բուքին, քաղաքացի փափուկ սպրոգ մարդը, 3-4 փութ զինուորական պաշար չալած՝ 70-100 վերատնանապարհ կտրելով կը հասցնէր Մուշ ու խնուս, կրկին կը վերադառնար ու նորը կը տանէր: Կրած ծանր աշխատանքի հետ ծանր էր նոյնպէս քաշել Թիւրք ստիկանների ձեռն ու անարգանքը: Յայտնի է,

որ քանի՜նը ճանապարհին մեռան, քանի՜նը
խեղճապան եղան, տեղացի վարժապետ
Խաչիկը նոյնպէս ինքզինքը չուանով խեղ-
զամա՛հ բրաւ ու աղաւաւեցաւ:
Էլ ո՞ր մէկը բռնի կամ գրել, հայերի
ստապանքն ու հալածանքը ծայր աստի-
ճանի անկարագրելի ու անսանելի էր:
Ու դեռ կը սպանէին նորերն ալ...
Վաղարշակ Օթիկեան
(Հորիզոն)

ՀԱՅԵՐԻ ԿՈՏՈՐԱԾՆԵՐԻՆ ԱՌՇՈՎ

Նիւ Եօրթէն հեռագրած են հոկտ.
20ին.

« Հայաստանի կոտորածներին վրայ
անգլիական խորհրդարանին մէջ Ե.
զամ փեմբանթ թիւները ճշմարիտ
յուզում մը պատճառած են Միա-
ցեալ-Նահանգներին մէջ, Ժողովրդի
ուշադրութիւնը մասնաւորապէս
գրաւուած է Խորա Պրայսի կողմէն և
բողոքներէն. իր ձայնը մեծ հեղի.
նակութիւն ունի Ամերիկայի մէջ:

Խորեհրի պալատին մէջ իր քրած
այն պատմութիւնը Տրապիզոնի
քրիստոնեայ Հայերի կոտորածի մա-
սին թէ 40.000 հոգի իրահեղձ եղան
մէկ կիսօրեայ ընթացքին մէջ, շատ
մը մեկնութիւններ յառաջ բերած է
ամերիկեան մամուլին մէջ:

Այս յայտարարութիւնները տպա-
ւորութեան հակադրելու և թիւր-
քիան պաշտպանելու համար վաշինկ-
թոնի դերման հիւպատոսը երեքս
նամակ մը հրատարակեց որի մէջ կը
բաւականանայ յայտարարելով թէ
« իր հիւպատոսարանի ստացած վա-
ւերական և պաշտօնական տեղեկա-
գիրներին համեմատ թիւրքերը ոչ
մէկ վայրագութիւն չեն գործած:»
կոմս Պէրնստորֆը ոչ մէկ ապացոյց,
ոչ մէկ փաստ չաւելցունեք իր այդ
հաստատումին:

Կոմս Պէրնստորֆի նամակը հա-
ղիւ թէ հրատարակուած էր երբ
զայրացկոտ բողոքներ և հերքում
ներ երեւացին մամուլին մէջ, Նիւ-
Եօրթի « Թայմզ »-ի հետ ունեցած մէկ
տեսակցութեան մէջ ամերիկացի
փրօֆէսէօր Տիար Սամուէլ Թ. Տիւթ-
թըն յայտարարեց թէ ինք կը բա-
ւականանայ միայն ըսելով որ կերկի
թէ Գերմանիայի հիւպատոսը ճիշդ
տեղեկութիւններ չէ ստացած:»

ՍԻԻԵՍՏԵՆԵՐԻ ԿՈՉԸ ՀԱՅ ԱԶԳԻ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

Հարիւր նշանաւոր Սիւիսցիներ
ստորագրութեամբ, որոնց գրէթէ
ամէնքն ալ բրոֆէսէօրներ, եկեղե-
ցականներ, դատական և վարչական
պաշտօնեայներ և այլն են Սիւիսի
զանազան քաղաքներէն, ամբողջ աշ-
խարհին ուղղուած և Ֆրանսերէն
լեզուով կոչ մը հրատարակուած է,
որի հայերէն թարգմանութիւնը կը
գնենք այստեղ:

« Միւսքեռ պատերազմը կը գրաւէ
Լուրպալի մեծ տէրութիւնների բոլոր ոյժե-
րը և կը ցրուէ աշխարհի ուշադրութիւնը,

Թիւրքիան այնպիսի դէպքերի թատրոն
մաս է որ սարսափելի իւրութեան մէջ կը
գերազանցէ բոլոր ուրիշ տեղեր եղածնե-
րը և նոյն իսկ միւսնոյն երկրի մէջ ասկէ
առաջ կոտորածները:

Ինչո՞րք կը դառնայ բոլորովին սխալ-
մական կերպով բնացինք ընկրու վրայ ժո-
ղովուրդ մը ՀԱՅԵՐԸ, այն որոշ մտադ-
րութեամբ որ մի միայն իսլամը տիրէ
Թիւրք կայսրութեան մէջ:

Արդէն հարիւր հազարաւոր Հայեր կո-
տորուած են կամ խմբով ին արտաքսուած
իրենց քաղաքներէն և գիւղիւրէն, փո-
խադրուած անապատ տեղեր Միջագետ-
քի եւ ուրիշ երկրամասերի մէջ ուր Թըշ-
ւառութիւնէ կը մեռնին: Իրենցմէ շատ
շատեր, մահաւանդ կիներ եւ տղայներ,
ստիպուած են խլամ դառնալ:

Այս եղելութիւններ ապացուցուած են
տիպանտիս, անկողմ նախա եւ իրենց բը-
նաւորութեամբն ու դիրքովը պատկառ-
ւի վկայների հաստատութեամբը:

Ստորագրողներս, Սիւիսցի ժողովուրդին
կոչ ընելով մէկտեղ որ նիւթապէս օգնու-
թեան համար թշուառ մայր ժողովուրդի
մնացորդին, նաեւ ամբողջ աշխարհի
ուշադրութիւնը կը կրկնենք այս եղի-
լութիւնների վրայ եւ կոչ կընենք ամէն
երկրիների հոնարային կարծիքին որ դեռ
ողջ մ'նացած Հայերի պաշտպանութեան
անպաղտ ծնունդին սնունդ որոնք կարող
են ազդեցութիւն մը գործել Կազմի
մէջ:

ՍՈՒԵՏԻՈՅ ՀԱՅ ՀԵՐՈՍԵՐՈՒՆ ՆՊԱՍՏԻ ԵՒ ՅԱՐԳԱՆՔԻ ՑՈՒՑԱԿ

Նախանձուութեամբ « Մարտի 11
Հայ երիտասարդաց Միութեան »

« Մարտի 11 Հայ երիտասարդաց
Միութիւն »-ը Սուեիտի հերոսնե-
րուն համար իբրեւ յարգանքի ար-
տայայտութիւն մը իր բացած առ-
ժամանակեայ հանդանակութիւնը
Մարտի 11-ի մէջ վերջացուցած ըլլալով
այսօր իր համարատուութիւնը կը
ներկայացնէ ընդհանրութեան և իր
չնորհակալութիւնները կը յայտնէ
ամէն անոնց որ ջանացին նիւթա-
պէս թէ բարոյապէս իրենց աջակ-
ցութիւնը նուիրել գործին, միևնոյն
ժամանակ յուսարով թէ ամէն Հայ
նոյն ոգիով և առաւել եռանդով պի-
տի մասնակցիկովկասի Հայ կամաւոր-
ներուն համար « Հ. Ե. Միութեան »
բացած ամսավճարներու ցանկին:

Զուտ գրած ըլլալով 450 Ֆրանկ
փաստայինմանաւ. քարտով զրկուեցաւ
Եղիպտոսի առաջնորդ Կեր. Թոր.
զոմ եպ. Դուշակեանին իր նպատա-
կին գործածուելու համար. իսկ հա-
գուտեղէնները, երկու խոշոր հա-
կեր ըլլալով, « Մեծածրբի Մարի-
գիմ » նաւային ընկերութիւնը Ֆրան-
սական տպագրականութեամբ յանձն
առած է ձրիապէս հասցնել փոք.
Սահի իր նպատակին:

Այս առթիւ աւելորդ չըլլար յի-
շել թէ Ֆարիգի մէջ ևս Պր. Լեւոն
Համարձուութեան ջանքերով կազմ-
ւած է կանանց կոմիտէ մը նոյն նը.
պատակով հագուտեղէններ հաւաքե-
լու համար, և հաւաքուածները պար-
բերաբար կը զրկուին « Հ. Ե. Միու-
թեան »-ս, իրենց տեղը հասցնելու
համար:

Հաղուստով նպաստող ընտանիքները
Փորթուգալեան, 11 կտոր, 1 զիսարկ:
Եփրեմեան, 6 կտոր, Նիկողոսեան, 6: Դա-
ւանեան, 9 կտոր, 1 զիսարկ: Զպուգեան, 10:
Խաչապի կին մը, 5: Վահանի, 14 կը-
տոր, 1 զիսարկ, 4 կտոր անտու Քաթան-
եան, 27 կտոր, 3 զոյգ կոշիկ, 2 զոյգ
գուլպայ, 1 վերմակ: Պէտիկեան, 17 կը-
տոր, 12 զոյգ գուլպայ, Մարիմեան, 7
կտոր, 4 զոյգ կոշիկ, 3 զոյգ գուլպա, 7
մէզր նոր ֆլանէլ: Սիրունեան, 3: Մի-
խայէ Աւանիտի, 11 կտոր, 2 զոյգ կո-
շիկ: Դաւեան 26: Զրիշիտեան, 16 կտոր,
5 զոյգ գուլպայ, Հալուսեան 4 կտոր, 1
զոյգ կոշիկ: Կարապետեան, 12 կտոր, 1
զիսարկ, 5 զոյգ գուլպայ, 0ր. Լիւնի, 4
զոյգ կոշիկ: Կիւմիշեան, 6: Դաւարեան, 7:
Թէքեան, 19 կտոր, 3 զիսարկ: Զէշեան,
14 կտոր, 13 զոյգ գուլպայ: Սահաթեան-
եան, 58 կտոր, 2 զիսարկ, 6 զոյգ կոշիկ,
4 զոյգ գուլպայ, 2 կարպետ, 4 կտոր
անտու Սեւեան 8., 4 կտոր, 2 զոյգ կոշիկ,
Քեօսեան, 30 կտոր, 8 զիսարկ: Նեփ-
կեան, 10: Տիար Մ. Աստատուքեան, 5
կտոր, 6 զոյգ գուլպայ: Կիւլպէնկեան, 13
կտոր, 4 զոյգ կոշիկ:

Համագումար 314 կտոր, 17 զիսարկ,
22 զոյգ կոշիկ, 50 զոյգ գուլպայ:

Դրամով նպաստողներ

Գր. Հայրուստանց եւ ոմն 50ական
Ֆրանկ: Մկրտիչ Տէր Ամանասեան 40 իր.:
Դաւար Զպուգեան եւ Պետիկեան 20ա-
կան իր.: Բովանմէս Սահաթեան եւ
ոմն 15ական: Տիկին Արփիւ Մ. Տէր Ամանա-
սեան, 8: Պալմայեան, Մ. Մուսաֆեան,
Տօնիկեան, Միքիան Թէքեան, Մաշէ Աս-
րանիտի, Պ. Սողոմոնեան, Ս. Զ. Կիւ-
միշեան եւ Կ. Մուսաֆեան, 10ական:
Փանոսեան, 7: Հայրուս մը, Բիբի,
Գուրմեան, Թօսուեան, Մրտիկեան,
Ամանկ Պաղպեան, Մկրտիչ Աստատու-
քեան, Վ. Գ. Բիբի Սրապեան, 8: Սեւեան,
Գ. Փամբեքեան, Խորսէլ Բովանմէս,
Կարեղին Քոլիտեան, Դամիսեան, 8: Կ.
Զ., Հայկ Ճէրրամեան, Ս. Մուսաֆեան,
Վահան Մուսաֆեան, Կարապետեան,
Քեօսեան, Կ. Սեւեան եւ ոմն 3ական:
Յակոբեան, 4: Պ. Զամարեան, Մանուկ
եւ Ոմն 3ական: Վրամ Մարտիրոսեան
եւ Հայ մը 2 1/2 ական: Էրզնկուլու, Հայ
մը, Արամ Մանուկեան, Եղբարք Ամանի-
կեան, Ռ. Զ., Հայկ Տ. Յարութիւնեան,
Միլլոն Թամեան, Համբարձում Բա-
կոբեան, Սրոպ Տիմիշեան եւ ոմն 2ա-
կան: Ոմն 1 1/2: Տիկին Եփրեմեան, Ոմն,
Գրիգոր Ճէրրամեան, Ոմն, Գ. Ղեւոն-
դեան, Ոմն, Ռ. Կատարիմեան եւ Մկր-
տիչ Արաքեան 1ական Ֆր.:

Համագումար	Ֆր. 468,50
Դրամը հակերու պատրաս- տութեան	6,15
Դրամը Թուրքիկանու	3,50
» փոխադրութեան	1,50
» մանուս-փոստի	2,35
» հակերու փոխադ- րութեան եւայլն	5
	18,50
	18,50
	450,

Մարտի 29 հոկտ. 1915
Ի դիմաց վարչութեան
« Հայ երիտասարդաց Միութեան »
Ամենապետ
Արշակ ԹՈՐՈՍԵԱՆ
Վ. Ատմադպի
Գաւնիկ ՏԻԱՐՊԷՔԻՐԵԱՆ

Գ. ՅՈՒՆԱՆԵԱՆ Յաղուստի վարձա-
ւաստուր փոխադրուած է Ռեփիկալիք
փողոց N° 92, « A la Source », Maison
de confections, Bonneterie, Chemise-
rie pour hommes, femmes et enfants.

Թիւրքականութիւններ պիտը է ուղղել-
K. Hovnanian, 92, rue de la Republi-
que, Marseille հայկ. ին:

ՇՓՈԹՈՒԹԻՆՆԵՐԻ ՏԵՂԻ ՉՏՐՈՒԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Ինչպէս արդէն յայտնի է, Կովկա-
սի Հայ կամաւորներուն նպաստող կոմիտէն
որ « Արմէնիա »-ի 1. տարեշրջանի
2-րդ թուին մէջ (1914 զեկտեմբեր
16) իր կազմութիւնը յայտարարելով
կոչ մ'աղագած էր Հայ ժողովրդին և
7 ամիս պաշտօնավարելով, 7.091
Ֆրանկ և 30 տոնդրի հանդանակած
էր. իր վերջնական տարաջ հաշիւ-
ներ Արմէնիայի 1. տարեշրջանի 52-րդ
թուին մէջ (1915 յուլիս 28) ընդ-
հանրութեան ներկայացնելով, միան-
գամայն ծանուցած էր իր լուծուած
ինչիւր և իր հաւաքած գումարն իր
նպատակին հասուցած՝ այսինքն կա-
մաւորների գործը զեկաւարդ
թիֆլիսի Հայկ. Կմտորմանին Ազգային
Բարին զրկած լինելը:

Այնուհետեւ Մարտի 11-ի մէջ կազմ-
ւած Հայ երիտասարդաց Միութեան իր
արտին մօտիկ բնորոշելով կոմիտէի
Հայ կամաւորներին նպաստելու գոր-
ծը, որոշում տուած է աշխատելու
ատոր համար ալ և արտառուշ կոչմը
հրատարակելով Արմէնիայի ներկայ
տարեշրջանի 6-րդ թուին մէջ, ձեռ-
նարկած է կոմիտէի Հայ կամաւոր-
ներին նպաստելու համար ամսավը-
ճարներով և այլ յորմար ահանուած
միջոցներով գրած հանդանակել որ
պիտի զրկէ թիֆլիսի « Հայկ. Կենտ-
րոնական Ազգային Բիւրօ »-ին:

Այդ ձեռնարկէն յետոյ, ուրիշ կո-
միտէ մ'ալ կապուեք է որ « Կովկա-
սի Հայ կամաւորներուն նպաստող
կոմիտէ » անունը իր վրայ առնելով,
այս ալ սկսեք է հանդանակութիւն-
ներ ընել: Այս նորակազմ կոմիտէի
անունի նշանութեան պատճառով,
նաև իրենց կնիքի վրայ 1914.1915
թուականները միանգամայն գրուած
լինելով, կարծողներ կան եղեր որ
այս կոմիտէն շարունակութիւնը կամ
վերակազմութիւնն է այն կոմիտէին
որ իր կազմութիւն յայտարարած էր
Արմէնիայի 1914 զեկտեմբեր 16-ի
թուին մէջ:

Ուստի չփոթութիւնների տեղի
չտրուելու համար, հարկ կը համա-
րինք յայտարարել թէ իր կազմու-
թիւն Արմէնիայի մէջ ծանուցուած
այն կոմիտէն որ լուծուած է այժմ,
ոչ մի կապակցութիւն և յարաբերու-
թիւն չէ ունեցած և չունի այս նո-
րակազմ համանուն կոմիտէի հետ և
հետևապէս գործակցութեան ու պա-
տասխանատուութեան ոչ մի բաժին:

Տխար խմբագրական Արմենիա.

Ձեր պատանակած լրագրին երեւելի թուին մէջ կարգացինք դադար լինելուց. ժողովոյ Ատենայեան Տխար Մ. Թէքէեանի մի հերքումը որով կը յաւասարէ թէ ինքը իր-բն Ատենայեան լինող. ժողովոյ եր-բէք Բաստատում չէ նախորդ հոգի-Տ. Եղիշէ Գալլընճեանի գէտ մի նոր-նա ծանրագոյն ամբաստանութիւնը, ինչ-պէս Եւրոպիոյ Հայոց Առաջնորդը յիշ-շած է Ձեր նախորդ թերթին մէջ հրատարակած պաշտօնագրին մէջ և կը յատկաւ և կը խնդրեմ սոյն հեր-քումս հիւրընկալել Ձեր յառաջիկայ թուին մէջ, մինչև որ սոյնպիսի անհիմն տեղեկութեանց հեղինակն ծանոթանայ:

Տխար Մ. Թէքէեան պէտք չու-նէր հեռուները փնտռելու այդ տեղե-կութեանց հեղինակը, քանի որ քաջ գիտէր թէ ծանօթ ամբաստա-նութեանց քննութեան արդիւնքը և այս մասին լինող. ժողովոյ տուած որոշումը Հոգարարութեան կողմէն միայն տեղեկագրուած էր Առաջ-նորդ Արքայանին, ինչ որ կապացու-ցանք իրեն առ մեզ ուղղած հոգա. 23 թիւ նամակը:

Մեզ անծանօթ են այն շարժա-ռիթմերը որոնք այսօր հերքել կու-տան լինող. ժողովոյ Ատենայեանի՝ զորութիւնը ամբաստանութեան մը որ մարմին առած է իր իսկ համադր-ծակցութեամբը, երբ բարեհաճե-ցաւ, մեր առաջարկին վրայ՝ Գիւս-նիս ընկերանաւ, ու Hotel Cecil եր-թալով լսել ամբաստանութիւնը, առ-բաստանեալին երես առ երես, նոյն պանդոկին տիրուհիէն և ստոր-օգ-նական աշխատակոր կնիքէն:

Եթէ ամբաստանութիւնը դոյու-թիւն չունէր, ինչպէս կըլլայ որ զոնիակ լինող. ժողով գումարելու՝ իր դիտման հրաւրագրերը կը կրէին իրիւր արակարգ, հին ամբաս-տանութեանց տեղեկագրին ընթեր-ցումին հետ նաեւ «նոր ամբաստա-նութեան» մասին խորհրդակցու-թիւն և բաները. հետեւաբար անոր զոյգութիւնը խնդրոյ առարկայ ընելը անհնարին կը դառնայ այլ եւս. իսկ եթէ Տխար Ատենայեանը հերքում գրելու իր ամապարանքին մէջ ամ-բաստանութիւնը բառը շփոթած է յանցագործութեան բառին հետ, ըսել ուղիւղ թէ քահանային վրայ ծան-րացող մեղադրանքը, իր ներկա-յութեանը կատարուած քննու-թիւնով տարացուցած չէ և կամ իր գործածած բաներով ինքը հաստատած չէ, ստոր այ կը պա-տաստանենք թէ քննութեան հե-տեանքով մեր կրած տպագրու-թիւնը տարբեր եղած չեն իրենէն-երբ ինքը կը յայտարարէր մեզի թէ քահանային այդ յանցանքը գործած է անորմին Բաբի-ր Բաստատանութեանը: Արդ ինչպէս կարելի է այսօր հաշ-

տեցնել իր պաշտօնական հերքումը, այն որոնք իր խղճի ձայնին հետ-Հոգարարութեան գիտնը մինակը չէ բարեբաղդարար իր այդ տպա-ւորութեանը դիտակ. կան ուրիշներ ալ որոնց ըսած է, անհարկելով գործ-ւած յանցանքին, թէ «եղբոր թիւնը անձխտելի է»:

Այս պարագայները պէտք չէ թող տային լինող. ժողովոյ Տխար Ա-տենայեանին, և անհիմն տեղեկու-թիւններու և մակդիրը գործածել Հոգարարութեան պաշտօնական տեղեկագրին նկատմամբ, և այդու-հասարակութեան ալ կարծեցնելու: յին թէ Եւրոպիոյ Հայոց Առաջնոր-դը կրնար և անհիմն տեղեկութիւն-ներու և վրայ պաշտօնական այնպի-սի ծանրաշիւթ որոշումներ տալ, ինչ-պիսին է Տէր Եղիշէ Գալլընճեանի իր թեմին մէջ քահանայագործութե-նէ դադրեցնելու վճիռը:

Ներկայս առիթ կուտայ մեզ հը-ր սպաւակաւ դուրս գնել այս գոր-ծին առթիւ Հոգարարութեան պատասխանատուութիւնը, լինող. ժողովը զոնիակ տեղի ունեցած ըլ-լալուն պատճառաւ մեզ արդիւրած է խնդրոյն էութիւնը հրապարակել, սակայն մեր վերապահութիւնները այս մասին ըրած ենք արդէն լինող. ժողովոյ մէջ, որ գործը օրինաու-րապէս չհետապնդելու պատասխա-նատուութիւնը ինքը ստանձնած է այն նկատառութեամբ թէ ազգին այս ճղնամտային վայրկեանները մէջ, հայ քահանայի մը գործած-պատմական դատարանի միջամբ-տութիւնը հրաւիրող յանցանք մը հրապարակելը գաղթակցի է յայտ-օտարներու և անպատուարներ թէ՛ դադար լինու թէ՛ հայ պատանին:

Հաճեցէք բնօրէնի, Տխար խմբա-գրապետ, մեր անկեղծ յարգանաց հաւատարմութիւնը:

Ի դիմաց Հոգարարութեան
Ատենայեան
Յովն. ՍԱԼԱԹՃԵԱՆ
Ատենայեան
Յակոբ Գ. ՉԷՉԷԱՆ

ՅԲԱՆՈՒՅՈՒՄՆԵՐ
ՆՈՐ ՆԱԽԱՆԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Արտաքին գործերի նախարար Տ. Տէր-Յովնի հրամարէն յետոյ, յարմար տեսնուեցաւ որ վիճիւնի նախա-բարութիւնը խմբովին հրամարակաւ տայ: Նոր նախարարութիւնը կողմ-ւեցաւ հետեւեալ կերպով, որի մէջ մասն մի քանի ծերունի նախկին նախարարապետներ. նոյնպէս և նա-խարար եղաւ պահպանողական կու-տակցութեան փաղոն անդամներէ մին, Տ. Տրդի Գոշէն, որով Յրանա-ցիներն ուղիցին նոր տպացոյց մ'ալ տակնընթիւ թէ իրենց ազգային պաշ-տանութեան համար ամէն կուտակ-ցութիւններն ալ համարալիս են:

Տխարներ Ալիալիս ՊՐԻՍԵՆ՝ վար-չապետ և արտաքին գործերի նա-խարար.

ՏԵ ԾԲԷՑՈՒՆԷ, ԼԵՈՒ ՊՈՒՐԺՈՒՍ, ԷՄԻԼ ԳՈՒՐՊ, ԺԻԼ ԿԷՏ, ՏԵՐԻ ԳՈՇԷՆ՝ անպաշտօն պետական նախարարներ, ԲՈՒԷ ՎԵՂԻՍԷՆ՝ գեր. վարչապետ և դատական նախարար,

Զօրավար ԿԱԼԷՆԷ՝ պատերազ-մական,

Ծովակալ ԼԱՔԱՉ՝ ծովային,

ՄԱԼԼԻ՝ ներքին,

ԲԻՊՈ՝ ելեմտական,

Ժ. ՄԷԼԻՆ՝ երկրագործական,

ՍԱՆՊՈ՝ հանրային շինութիւններ,

ԳԱԼԵԱՆԴԷ՝ առևտրական,

ՏՈՒՄԷՐԿ՝ գաղթային,

ԲԷՆԷԼԷ՝ կրթական, ինչպէս և ազգային պաշտպանութեան վերա-բերեալ գիտերի,

ՄԷԴԷՆ՝ աշխատանքի:

Արտաքին գործերի նախարարու-թեան ընդհանուր քարտուղար Նը-շանակուած է Տ. ԺԻԼ ԳՈՒՐՊՈՒՆ՝ որ տակէ առաջ Պէրլինի Ֆրանսական դեսպանն էր:

ՆԱՄԱԿԱՍՏՈՒԹ

ՄԼՆ ՊԱՐՈՑ. Պ. ԵՂՐ. — 50
Ֆրանզը և Ազգային Ծահերու պաշա-պանութեան Յանձնաժողով ին ալը-ւած լինելը վաղուց արդէն գրուած է Սէդիֆի, Հասցէն փոխելու համար պէտք է հին հասցէով գրկուած գո-տիին վրայ փոփոխութիւնը նշանա-կել և մեզ գրկել. նաեւ Սէդիֆէն պէտք էր իմացունէին որ իրենց գրկուած թերթը ձեզ գրկենք արտա-հետեւ:

ՎԵՐԳՈՒ

Արմենիայի վերջին թերթի մ'ա-խաւ Գերքերի ծանուցումին մէջ «(Գանձարեան) Բաղդիք Գաղ իրեն-Հայկերէն-Տաթկերէն» լաթակազմին գլխը որ գրուած է Տ ֆր. և 30 սնդմ. Մարտի 28 մէջ, պէտք է լինի 10 ֆրանգ. իսկ Մարտի 28-ը որս՝ ծանապարհածախքով մէկտեղ 11 ֆր. և 20 սնդմ (յանձնարարուած — recommandé ծրարով 11 ֆր. և 50 սնդմ.):

ԾԱՆՈՒՅՈՒՄՆԵՐ
ԾԱԽՈՒ ԳԻՐԴԵՐ

Արմենիայի խմբագրատան մէջ ծախու-կը գտնուին ի միջի ուլոյց, և հետեւեալ գրքերը, որոնց արժէքները նշանակուած են իրենց առջեւ:

Մարտի 28-ը որս գրկելու ծանապար-հածախքը գնողին վրայ է. ուստի հաշ-ի դիտութեան համար կը նշանակենք թէ Մարտի 28-ը մէջ ծախուելու գինը և թէ փաստով ուրիշ քաղաք գրկուելու գինը:

(Այս վերջինները փակագծի մէջ գրուած-ներն են): Արժէքը կանխիկ շտապ, ւած՝ գրք չըրկուելու: Արձանագրուած (recommandé-registered) ծրարով ստանալ ուղղութեան պէտք է 25 սնդմ տակի դր-կեն խաղաքանիւր ծրարի համար որ 2 քի-ւէն տակի պէտք չէ կուտ:

Հ. Ա. Գանաթեան, ՆՈՐ ԸՆԹԵՐԾԷՐԸ ԲՆ ՆԱԽԱՆԱՐԱՐ և երկրորդական գրքաց 5 մար. ԾԵԼՈՒՍ և Մ. Ե.

Ա. Վեհեթի 1913 (Ընտրի հաւաքած-ներ պարունակող պատկերազարդ-յիրք մ' ընթերցանութեան համար) Գրն 1.20 (1.40):

Եւրո Մաս Բ. (ԾԵԼՈՒՍ և Նոր Ընթերցանութեան) Եւր Մ. մասը 320 երեսներէ բաղկացած ստուար հասար-մէ որ կը պարունակէ գտնադան գրագէտների գրելու արդիւնքներէն ընտրի հաւաքածներ ընթերցանու-թեան համար, ստանալու կամ որ. ձակ, և զարդարուած է բազմաթիւ գեղատիպ պատկերներով, ոմանք քա-նաւոր, շատերն ալ կը ներկայացունեն հայկական գէտքեր և հետաքրքրաշարժ տեսարաններ: Այս միայն գոյացա-կանների համար ընտրի ընթերցանութե-մէ, այլ և գրական ճաշակ ունեցող ամէն անձ ընթերցանութեան ձեռնարակի): Գրն 2.35 և 2.70)

Տիգրան Զեօկիւրեան. ՎԱՆՔԸ (վար-չապետի մը օրագրեր): Տիգրան. Ս. Ա. Գուգան Գրն 10 դրու (2 1/2 ֆր.): Սաա-նալու համար գրեմ: Մարտի 28 Արմենիայի խմբագրութեան

(Տ. Զեօկիւրեան այս գրքով ոչ միայն երկասարգ կուտարանի մը իր ձեռագրի պատկերը կը ներկայացունէ, այլ և հոն գեղարուեստի վերաբերեալ և այլ հետա-քրքրաշարժ նիւթեր կը շարժուին: Հե-ղինակը լաւ գնած և ուսումնասիրած է բնութեան գեղեցկութիւնները, բանական տեսարանների կենդանի գոյներով նկա-րագրութիւնները տեղ տեղ վերին ստա-նանի հիանալի են որ գրագէտին հետադը-տող մտքի ու երեւակայութեան քարձիւ-թիւնը ցոյց կուտան Գրեմ ան ալ լաւ է, ընտրի հայերէնով և կարճ ու ամփոփ նախագ ստիւններով):

Խորհուրդ կուտանք մեր ընթերցանութեան կարգալ այս գրքը որ գրագիտական ձա-շակ ունեցողներին գրական վայելք մը ըմ-բոյնել տալէ զատ՝ ամէն ընթերցանութեան ալ օրոճալու նիւթեր կուտայ ինչ ինչ խըն-դիրների վրայ):

Հ. Սամակ Տէր-Մուսէսեան. — ՔԸՆ-ՆԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅՈՑ. ՍԿԷԶ-ըն մինչև մեր օրերը: 4 ֆր. 60 (5.20):

(694 էջերէ բաղկացած ստուար հասար-մէ այս, հետքիւնների վերաբերեալ բազ-մաթիւ նկարներով, ստուգուած թը-ւակներով, Հայրենասիրական քաղցր շունչ մը կը փչէ գրքին առաջին էջէն մին-չև վերջինը: Ընթերցողը հոն կը հան-դիպի նախկին հայ թագաւորների նիս-տակազին և զգեստաւորումին վերաբե-րեալ հետաքրքիր տեղեկութիւնների, ինչ-պէս հայ ժողովրդի նկարագրի և քաղա-քակրթութեան մասին կարեւոր ծանօթու-թիւնների, հաստատուած պատմական հի-մերի վրայ):

Haic & Belus: A National Dram. composed by M. J. Zorab. Calcutta. 1895. Գրն 2.40 (2.50):

SETH, J. M. MESROVP History of the Armenians in India (from the earliest times of the present day) 5 fr. (5.50)

ՏԼՈՒԷՆ՝ ՌԵՄԵՐԻՔ
Մ ՓՈՐՔՈՒԹԵԱՆ
ՄԱՐՏԷՐԷ
Հայերէն Տպարար Մ. Փորթապետեան
Le Gérant: François CARRIERE.
Marseille. — Imprimerie du Midi